

Innst. O. nr. 104

(2008–2009)

Innstilling til Odelstinget fra energi- og miljøkomiteen

Ot.prp. nr. 62 (2008–2009)

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om lov om endringer i energiloven

Til Odelstinget

SAMMENDRAG

Formålet med energiloven er å sikre at produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi foregår på en samfunnsmessig rasjonell måte.

Olje- og energidepartementet viser i proposisjonen til at energiloven har virket i over 18 år – den er i dag et sentralt rammeverk for styringen av energisektoren, og den er supplert med omfattende regulering av markedsforhold og nettvirksomhet.

Regjeringen foreslår i proposisjonen:

- tilknytningsplikt for produksjon i energiloven for å sikre at samfunnsmessige rasjonelle prosjekter gjennomføres,
- lovfesting av dagens praksis om å tilknytte forbruk på regional- og sentralnettet;
- krav om eierskap til elektriske anlegg og fjernvarmeanlegg,
- konsesjonsplikt for lavspente elektriske anlegg.

Energiloven har gitt en utjevning av kraftprisene på landsbasis, men fortsatt består noen vesentlige forskjeller i overføringstariffer. Regjeringen vil se på mulighetene for utjevning av disse forskjellene, inklusive felles nasjonale nettariffer.

Energiloven legger opp til markedsbasert prissetting av kraft, og den gir grunnlag for samfunnsmessig styring. Konsesjonsbehandling av ulike energitiltak er et viktig redskap i så måte, og det vises til at lo-

ven kan kombineres med nødvendige miljøtiltak som utslippskvoter og støtte til fornybar energi.

Det er i proposisjonen gjort rede for energiloven frem til i dag.

Nettpolitikk

Produksjon og forbruk av elektrisk kraft er ikke jevnt fordelt over landet. Det er begrensninger i overføringskapasiteten mellom de ulike delene av landet, og utfordringer knyttet til koordineringen av nett, produksjon og forbruk kan føre til regionale ubalanser i kraftsystemet. Man har derfor i tillegg til en nasjonal kraftbalanse også regionale kraftbalanser. Regjeringen ønsker å fjerne store og langvarige flaskehalsen i sentralnettet raskest mulig, og det vises til at innføring av prisområder kun er et virkemiddel for varige løsninger som økt produksjons- og overføringskapasitet er etablert. Det er nødvendig å ha et robust overføringsnett i alle deler av landet og til utlandet.

Det norske kraftsystemet er sårbart fordi kraftproduksjonen kan variere sterkt fra år til år som følge av variasjoner i nedbørsforholdene. Overføringsforbindelsene med utlandet er med på å sikre at kraftforbruket kan dekkes opp med import i perioder med svikt i den innenlandske vannkraftproduksjonen. Det er i tillegg nødvendig å sikre at det finnes gode tiltak for håndtering av anstrengte kraftsituasjoner og oppdaterte planer for rasjonering.

Regjeringen påpeker at det er nettselskapenes oppgave å utvikle nettet. Det vil stilles betydelige krav til nettinvesteringer i de neste årene, blant annet som følge av økt satsing på fornybar energiproduksjon, behov for reinvesteringer i gammelt nett og mer ekstremt vær. Nettpolitikken er en viktig del av regjeringens klimasatsing, og Regjeringen vil legge til rette for at investeringstakten i nettet holdes på et nivå som sikrer god og stabil leveringspålitelighet i Norge.

Gjennom direktereguleringer, økonomisk regulering og tilsyn er nettselskapene gitt incentiver til investeringer, drift og vedlikehold av nettet. Den økonomiske reguleringen skal garantere bransjen en rimelig avkastning på sine samlede investeringer over tid.

For å motvirke at det oppstår regionale ubalanser som følge av industriutviklingen, vil det være aktuelt å vurdere ulike tiltak for å fange opp konsekvensene for kraftsystemet på et tidlig tidspunkt. Departementet har satt i gang et arbeid for å vurdere hvilket handlingsrom det er for å støtte ny produksjon og forbrukseffektivisering i regioner med stor sårbarhet ut fra hensynet til forsyningssikkerhet.

Strategi for miljø, estetikk og lokalsamfunn i kraftledningsaker

I konsesjonsbehandlingen av kraftledninger vurderes nytte og ulemper opp mot hverandre. Vurderinger og beslutningsgrunnlag som innhentes gjennom konsekvensutredninger og pålegg om avbøtende tiltak foreslås styrket. Departementet har gått gjennom eksisterende prosesser, og det legges i proposisjonen fram en strategi for hvordan det skal tas sterkere hensyn til miljø, estetikk og lokalsamfunn når forsterkninger i kraftnettet planlegges, og når søknader om fornyelse av konsesjoner behandles.

Det vises til at konsesjonsbehandlingen skal legges økt vekt på å se energisystemet i de ulike regioner i sammenheng, på tvers av spenningsnivåene. Det skal vurderes om det finnes muligheter for transformering, sanering og omstrukturering av nett som kan øke nytten eller redusere den totale belastningen en region påføres av kraftledninger.

Departementet viser til at kabling skal alltid vurderes når nye kraftledninger i regional- og sentralnettet skal bygges, men bruken skal være gradvis mer restriktiv med økende spenningsnivå. Jord- eller sjøkabel er mest aktuelt på begrensede strekninger med betydelige verneinteresser eller store estetiske ulemper på 66 kV og 132 kV, men kan også være aktuelt på strekninger der det gir særlige miljøgevinsten på 300 kV og 420 kV. Med høyere spenningsnivå øker både omfanget av naturinngrepet, kostnadene og usikkerheten knyttet til teknologi og forsyningssikkerhet ved kabling.

Det vises til at en økning i bruk av kabling på høyere spenning vil gi betydelige merkostnader ved investeringer, og en økning i nettariffen for den enkelte kunde. Dette vil også påvirke lønnsomheten til utbygging av ny fornybar kraftproduksjon der dette krever nettførsterkninger. Det utelukkes ifølge departementet likevel ikke at kabling kan være aktuelt på strekninger der det gir særlige miljøgevinsten også i regional- og sentralnettet. Imidlertid forutsettes det at kablingen er forenlig med hensynet til forsyningssikkerheten og formålet med kraftledningsforsterkningen.

Koordinering av nett, produksjon og forbruk

Regjeringen foreslår i proposisjonen å innføre en tilknytningsplikt for produksjon i energiloven for å sikre at samfunnsmessig rasjonelle prosjekter gjennomføres (ny § 3-4). Dette innebærer at dersom et samfunnsmessig rasjonelt produksjonsprosjekt krever nettinvesteringer, plikter nettselskapet å utrede, omsøke og eventuelt bygge nett uten ugrunnet opphold, slik at det så snart som mulig blir driftsmessig forsvarlig å tilknytte produksjonsprosjektet. Inntil det er tilfelle kan ikke nettselskapet pålegges tilknytning. I tilfeller der nettselskapet mener at nettilknytning sett i sammenheng med produksjonsprosjektet ikke er samfunnsmessig rasjonelt, må selskapet søke om fritak fra tilknytningsplikten. Konsesjonsmyndigheten skal da gjøre en vurdering av om produksjons- og nettprosjektet samlet sett er samfunnsmessig rasjonelle.

Departementet viser til at etablering og utvidelser av store forbruksenheter potensielt kan medføre en utfordring for kraftsystemet. Det er viktig at forholdet til nett, kraftsystem og kraftbalanse utredes og vurderes i forbindelse med etablering av nytt stort forbruk.

Den foreslåtte tilknytningsplikten skal gi kraftprodusenter en rett til å bli tilknyttet nettet, dersom produksjon og nett samlet sett er samfunnsmessig rasjonelt. Plikten innebærer at nettselskap, dersom det ikke er kapasitet i nettet, kan bli pålagt å investere i nettløsninger. Dette vil gjelde selv om en enkelt nettinvestering isolert sett kan være bedriftsøkonomisk ulønnsom for nettselskapet, og det vil gjelde nødvendige nettanlegg fra tilknytningspunktet frem til og med sentralnettet for alle berørte nettselskap. Plikten gjelder for alle områdekonsesjonærer, regionalnettseiere og Statnett. Den samme plikten til å utrede, omsøke og eventuelt investere i nett vil gjelde tilsvarende for produksjonsøkninger ved eksisterende kraftverk. Tilknytningsplikt vil også innebære at NVE får en viktig rolle i å sikre at prosjekter som samlet sett ikke er samfunnsmessig rasjonelle, ikke realiseres.

Ved tilknytning av produksjon vil det som i dag være den enkelte produsents ansvar å sørge for nettanlegg fra produksjonsanlegget til det punkt i nettet som nettselskapet anviser. Det er fortsatt nettselskapet som skal ha hovedansvaret for nettutviklingen, og nettselskapet skal avklare om en tilknytning av produksjon best kan løses gjennom eksisterende nett eller krever oppgraderinger/investeringer i nettet, og eventuelt hvilke nettløsninger det skal utredes, omsøkes og investeres i.

NVE vil gjennom konsesjonsvedtakene avgjøre hvor omfattende nettinvesteringer som skal gjøres. Formålet med tilknytningsplikten er aktiv tilrettelegging for foreliggende produksjonsplaner, ikke en ge-

nerell tilrettelegging for mulig framtidig kraftproduksjon alle steder. Forutsetningen for konsesjon til nett i slike tilfeller vil være at NVE vurderer det som sannsynlig at nettinvesteringen etter hvert blir samfunnsmessig rasjonell.

Dersom nettselskapet mener at det ikke er samfunnsmessig rasjonelt å tilknytte en produsent, må nettselskapet søke NVE om fritak fra tilknytningsplikten. I søknaden må nettselskapet begrunne sitt syn om at investeringen i nett og produksjon samlet sett ikke er samfunnsmessig rasjonell. Ved behandling av søknader om fritak for tilknytningsplikten vil NVE stille lavere krav til utredninger for prosjekter hvor det fremgår klart at de er ulønnsomme samlet sett. Departementet vil være klageinstans for enkelt saker om unntak fra tilknytningsplikten.

Produksjonsprosjekter kan knyttes til nettet tidligere dersom nettselskap og produsent kommer til en midlertidig avtale i den perioden hvor det ikke er tilstrekkelig nettkapasitet, men hvor alternative tiltak kan gjøre tilknytning driftsmessig forsvarlig. En slik avtale må ikke medføre problemer for eksisterende nettkunder eller for leveringskvaliteten og forsyningssikkerheten i kraftsystemet. Med driftsmessig forsvarlig mener departementet at tilknytningen skal gi akseptable virkninger ut fra en teknisk faglig vurdering av nettet. Tilknytningsplikten skal ikke svekke den mulighet Statnett har som systemansvarlig til gjennom pålegg å sikre at anlegg som skal tilknyttes nettet har nødvendig funksjonalitet til å kunne ivareta en effektiv utnyttelse og tilfredsstillende leveringskvalitet i kraftsystemet. Tilsvarende skal nettselskapenes mulighet til å sette vilkår om nødvendig funksjonalitet gjennom tilknytningsavtalen opprettholdes.

Tilknytningsplikten vil være en plikt på linje med de øvrige pliktene nettselskapene er pålagt gjennom direktereguleringen, som uttrykker myndighetenes krav og forventninger, og legger rammer for hvilke forhold nettselskapene må oppfylle. For å utfylle den direkte reguleringen og for å gi nettselskapene incentiver til å drive og utvikle nettet effektivt og forsvarlig, er nettselskapenes inntekter regulert. Gjennom inntektsrammereguleringen garanterer NVE bransjen en rimelig avkastning. Økte kostnader som ikke betales av den som utløser kostnaden, vil dermed ifølge departementet få betydning for tariffen for forbrukerne.

Når det gjelder finansiering av investeringene og fordeling av kostnadene ved nettutvidelser og investeringer, skal det legges vekt på å få til en fordeling hvor de ulike hensynene avveies og som gir gode lokaliseringssignaler.

Anleggsbidrag gir lokaliseringssignaler til produsentene ved at kostnadene ved nettilknytning blir synliggjort for produsenten. Det vises til at NVE har igangsatt et arbeid med å vurdere behovet for utvidel-

se av reglene for anleggsbidrag for å få samfunnsmessig riktige investeringer. Samtidig skal det legges vekt på målet om økt fornybar kraftproduksjon, og anleggsbidrag skal kunne inkluderes som støtteberettigede kostnader i produsentenes søknad til Enova.

Regjeringen vil se på mulighetene for en utjevning av forskjellene i nettleien, inklusive felles nasjonale nettariffer.

Nettilknytning av forbruk

Det foreslås i ny § 3-4 en lovfesting av dagens praksis om å tilknytte forbruk på regional- og sentralnettet, som innebærer at det blir en tilknytningsplikt for forbruk på alle nettnivåer. Nettselskapet vil fortsatt ha en rett til å kreve at en forbruker, på samme måte som produsenter, må vente med å tilknytte seg nettet eller øke forbruket til det er driftsmessig forsvarlig.

Ved tilknytning til regional- og sentralnettet vil det som i dag være den enkelte forbruksenhetens ansvar å sørge for nettanlegg fra forbruksenheten til det punkt i nettet som nettselskapet anviser.

Nettselskapene skal fortsatt ha hovedansvaret for nettutviklingen, og de skal bestemme om en tilknytning av forbruk krever oppgraderinger eller investeringer i nettet, og eventuelt hvilke nettløsninger som det skal utredes, omsøkes og investeres i. Dette vil gjelde nødvendige nettanlegg fra tilknytningspunktet frem til og med sentralnettet for alle berørte nettselskap. Den samme plikten til å utrede, omsøke og eventuelt investere i nett vil også gjelde for forbruksøkninger som medfører behov for investeringer i nett.

Det foreslås innført en unntaksadgang for tilknytning av nytt eller økt forbruk i ekstraordinære tilfeller. Dette er tilfeller der tilknytning av forbruk vil være ekstremt krevende for kraftsystemet – med hensyn til kostnader og tid eller kraftbalansen regionalt eller nasjonalt.

Eierskap til elektriske anlegg og fjernvarmeanlegg

Det foreslås i proposisjonen å innføre krav om eierskap til elektriske anlegg og fjernvarmeanlegg, og det foreslås at energiloven §§ 3-1, 3-2 og 5-1 endres slik at den konsesjonspliktige virksomhet omfatter å bygge, eie og drive elektriske anlegg og fjernvarmeanlegg. Konsesjon etter disse bestemmelsene skal som hovedregel gis til ett selskap som både skal eie og drive anlegget, men det skal fortsatt være rom for fleksible og rasjonelle organiseringer av kraftproduksjon, kraftoverføring og fjernvarmevirksomhet. Konsesjonæren må ha god kontroll og styring med sentrale funksjoner og virkemidler for elektriske anlegg og fjernvarmeanlegg.

Det er i dag en etablert praksis med langtidsutleie av hele nettanlegg for elektriske anlegg til andre konsesjonærer, for eksempel i forbindelse med utleie av

vannkraftanlegg. Forutsetningen for slik utleie er at leietaker har full kontroll med de aktuelle anlegg i leieperioden, og ivaretar alle rettigheter og plikter tilknyttet anleggene.

Det skal fortsatt skal være anledning til å leie elektriske anlegg fra en annen konsesjonær, og det legges opp til en videreføring av dagens ordninger med utleie av elektriske anlegg hvor leietaker har full kontroll med anleggene i en avgrenset leieperiode.

Departementet viser til at det er ikke i strid med kravet om eierskap og drift i samme selskap om de elektriske anleggene inngår i sentralnettordningen eller i fellesnettordninger. Begge disse ordningene er kun av tariffmessig betydning.

De foreslåtte endringene i §§ 3-1, 3-2 og 5-1 åpner for at konsesjonsmyndigheten i tilfeller hvor eierskap og drift er skilt, kan overføre konsesjonen til eksempelvis en leietaker eller en operatør for en bestemt periode.

Krav om eierskap til elektriske anlegg og fjernvarmeanlegg – med noen unntak som er nærmere presisert i proposisjonen – vil ifølge departementet åpne for fleksible ordninger ved valg av organisering. Lovendringen vil samtidig innebære at man unngår salg av aktiva som fortsatt skal være i drift, eller andre ordninger som splitter opp disposisjonsretten over de elektriske anleggene og fjernvarmeanleggene. Videre vil man unngå salg av hele eller deler av elektriske anlegg og fjernvarmeanlegg til aktører som ikke oppfyller de krav energiloven stiller til konsesjonærer.

Lovendringen vil ikke gripe inn i allerede etablerte utleieordninger.

Konsesjonsplikt for lavspente elektriske anlegg

Det foreslås innført konsesjonsplikt for lavspente elektriske anlegg. Dette vil åpne for at departementet gjennom endring i energilovforskriften kan presisere at hovedregelen vil være at områdekonsesjonæren bygger, eier og driver nettanlegg i det geografiske området områdekonsesjonen gjelder for (§§ 3-1 og 3-2). Det vil kreves anleggs-konsesjon for å bygge, eie og drive lavspente elektrisk anlegg med nominell spenning fra 230 V til 1 kV. Imidlertid vil det være behov for unntak fra forslaget om konsesjonsplikt for visse lavspente elektriske anlegg.

Det legges til grunn at dagens konsesjonsgrense skal videreføres for nettilknytning av småkraftproduksjon.

Lovendringen vil omfatte de lavspente elektriske anleggene som områdekonsesjonæren normalt har ansvar for i henhold til leveringsplikten. Konsesjonsplikten for lavspente elektriske anlegg vil ikke gjelde for installasjoner inne i bygg, med mindre det gjelder nettselskapets fremføring til et avtalt grensesnitt.

Den foreslåtte lovendringen skal ikke gripe inn i etablerte rettigheter til eksisterende lavspente elektriske anlegg som er bygget og drives uten anleggs-konsesjon. Dersom private lavspente elektriske anlegg ønskes overdratt til den lokale områdekonsesjonæren, må det avtales mellom eierne av det uregulerte lavspente nettanlegget og områdekonsesjonæren.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Ann-Kristin Engstad, Asmund Kristoffersen, Marianne Marthinsen, Tore Nordtun, Torny Pedersen og Terje Aasland, fra Fremskrittspartiet, Torbjørn Andersen, Tord Lien og Ketil Solvik-Olsen, fra Høyre, Peter Skovholt Gitmark og Ivar Kristiansen, fra Sosialistisk Venstreparti, Inga Marte Thorkildsen, fra Kristelig Folkeparti, Line Henriette Holten Hjemdal, fra Senterpartiet, Erling Sande, og fra Venstre, lederen Gunnar Kvassheim, legger til grunn at formålet med energiloven nå som da energiloven ble vedtatt, skal sikre at produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi foregår på en samfunnsmessig rasjonell måte gjennom et sentralt rammeverk for styringen av energisektoren i tillegg til reguleringer av markedsforhold og nettvirksomhet. Disse prinsippene ligger også til grunn for de endringer av energiloven som nå foreslås.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, har merket seg at Regjeringen i denne proposisjonen legger til rette for en økt satsing på fornybar energi og energieffektivisering, en god koordinering av nett, produksjon og forbruk, et robust og sikkert nett i alle deler av landet for pålitelig og effektiv overføring av kraft til en mest mulig lik pris, tilknytningsplikt for produksjon for å sikre at samfunnsmessig gode prosjekter gjennomføres, lovfesting av dagens praksis om å tilknytte forbruk på regional- og sentralnettet, konsesjonsplikt for lavspent fordelingsnett og krav om eierskap til elektriske anlegg og fjernvarmeanlegg.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, viser til at det i proposisjonen sies at energiloven har gitt en utjevning av kraftprisen på landsbasis. Det er fortsatt vesentlige forskjeller i overføringstariffene, men Regjeringen varsler at den vil vurdere tiltak for å utjevne disse forskjellene. Det vises òg til at det nå vil stilles betydelige krav til nettinvesteringer, bl.a. som en følge av

økt satsing på fornybar energiproduksjon, men også fordi det er stort behov for reinvesteringer i gammelt nett, og at en må ta høyde for mer ekstremvær i framtida.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser til at Regjeringen viderefører hovedprinsippene i energiloven. Det er positivt for en effektiv utnyttelse av ressursene og for strømbrukerne. Disse medlemmer slutter seg til flere av Regjeringens forslag til endringer, men disse medlemmer stiller seg undrende til at Regjeringen legger opp til brudd med klimaforliket når det gjelder tiltak for å bidra til redusert strømtap i overføringsnettet. Disse medlemmer kan ikke se at det legges opp til et ambisjonsnivå i tråd med den brede enigheten i klimaforliket, jf. Innst. S. nr. 145 (2007–2008), hvor det heter at:

"Flertallet er enig om at det er en målsetting å øke energieffektiviteten i el-nettet og kraftproduksjonen med 20 prosent innen 2020 gjennom opprusting av el-nettet, effektivisering for å redusere nettapet og utbedring og fornyelse av eksisterende vannkraftverk."

I proposisjonen heter det følgende:

"Å oppnå målet på 20 prosent økt energieffektiviteten innen 2020 vurderes imidlertid ikke å være mulig ut fra tekniske, økonomiske og miljømessige forhold."

Disse medlemmer vil peke på at Regjeringen foreslår tiltak for å bidra til mindre strømtap i overføringsnettet for elektrisitet, men at ambisjonsnivået er langt unna det som følger av klimaforliket. Disse medlemmer er overrasket over at Regjeringen kunne være med på disse formuleringene i klimaforliket for så å argumentere sterkt for at dette blir for krevende bare kort tid etter. Det er uheldig, også fordi det svekker tilliten til arbeidet i Stortinget. Dette er nok et eksempel på at Regjeringen bryter med enigheten i klimaforliket.

Nettpolitikk

Komiteen viser til at selv om energiloven legger opp til en markedsbasert omsetning og prissetting, så lar dette seg godt kombinere med samfunnsmessig styring gjennom lovverk og forskrifter, konsesjoner, tilsyn og kontroll, ulike reguleringer, statlig eierskap og forskjellige støtteordninger.

Komiteen viser òg til at anlegg for produksjon, omforming, overføring og fordeling av energi er underlagt konsesjon både for å bygges og å drives. Ulike lover som industrikonsesjonsloven, vannressursloven, vassdragsreguleringsloven, forurensningsloven og plan- og bygningsloven regulerer enten enkeltvis eller sammen utbygging og drift.

Komiteen viser til at mange interesser skal kombineres når kraftproduksjon og distribusjon skal planlegges. Miljø, klima, landskap, friluftsliv, andre næringer, lokalsamfunnets behov og storsamfunnets behov legges til grunn. I større grad enn tidligere legges det vekt på miljø i bred forstand, noe som nå gir seg utslag i sterke stimulanser til å fremme miljøvennlig produksjon og energieffektivisering.

Komiteen viser til at det offentlige er store eiere av overføringsnettet. En stor del av de lokale og regionale nettselskapene er eid av kommuner og fylkeskommuner med statsforetaket Statnett som systemansvarlig for nettet i landet.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, viser til at den store andelen offentlig eierskap sammen med skatte- og konsesjonssystemet sikrer at store verdier og inntekter tilfaller fellesskapet.

Komiteen mener – i likhet med det som uttrykkes i proposisjonen – at innretningene i energiloven med at produksjon og omsetning av kraft prises i et marked og at nettvirksomheten er myndighetsregulert, bidrar til en god samfunnsøkonomisk utnyttelse av ressursene – og bedre enn før energiloven trådte i kraft i 1991.

Komiteen viser til at ved at energiloven bidrar til riktige signaler om pris til sluttbrukerne, så kan den også virke energisparende. I dette ligger det også at en markedsbasert kraftomsetning gir godt grunnlag for å vurdere om investering i prosjekter er lønnsomme. Det vil i sin tur bety at de mest lønnsomme prosjektene bygges ut først. I tillegg vil en måtte forholde seg til at miljøvennlig og nødvendig produksjon kan bygges ut gjennom direkte reguleringer eller stimulanser fra støtteordninger.

Komiteen vil peke på at i et markedsbasert produksjons- og omsetningssystem basert på vannkraft vil en alltid måtte forholde seg til at forsynings-sikkerheten knyttes til magasinfyllingsgraden til enhver tid, dersom en ikke kan avbalansere lavere produksjon med import av kraft, slik vi i all hovedsak kan gjøre i vårt felles nordiske kraftmarked. Komiteen forutsetter at NVE nøye og kontinuerlig overvåker fyllingsgraden når vannkraftsystemet kan rammes av betydelig tilsigssvikt.

Komiteen vil tydelig understreke at en forutsetning for samfunnssikkerhet er et stabilt og effektivt kraftsystem, dvs. nok produksjonskapasitet og sikkert og robust nett med tilstrekkelig overføringskapasitet.

Komiteen viser til at det varsles i proposisjonen at en går inn i en periode med økende nettinvesteringer, bl.a. store reinvesteringer i gammelt nett. En følge av økt utbygging av fornybar kraftproduksjon

som vindkraft og småkraft er økte investeringer i nettet.

Komiteen vil understreke at skal en få til nødvendige investeringer i nett, så kreves det flere faktorer som virker sammen, som direktereguleringer, inntektsrammeregulering og tilsyn/kontroll. Konsejnsvilkårene pålegger nettselskapene å sikre at kundene skal kunne knytte seg til nettet og ha sikkerhet for god leveringskvalitet. Det vises til senere merknader om tilknytningsplikten.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, merker seg at nettselskapene er garantert en rimelig avkastning over tid gjennom den økonomiske reguleringen, en modell som hensyntar balansen mellom kostnadseffektivitet og risiko for netteierne. For Statnetts del fastsettes inntektsrammen etter observerte kostnader, samt "benchmarking" opp mot europeiske systemoperatører. Nettselskapenes inntekter er også avhengig av leveringspåliteligheten i nettet gjennom KILE-ordninga.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre har merket seg at Regjeringen i proposisjonen varsler at det skal foretas en gjennomgang av hele nettreguleringen. Disse medlemmer slutter seg til dette, og påpeker at dette er viktig ikke minst med hensyn til å optimalisere de økonomiske insentivene for investeringer og effektiv drift. Disse medlemmer peker på nødvendigheten av bedriftsøkonomisk lønnsomhet for gjennomføring av samfunnsmessig ønskelige tiltak og investeringer i kraftnettet.

Disse medlemmer mener at det er nødvendig å gjennomføre en grunnleggende reform av den økonomiske reguleringen av nettselskapene for å gi de riktige insentiver for investeringer og vedlikehold av overføringsnettet. Dagens regulering har iboende egenskaper som ikke er forenlig med Norges energi- og klimamål.

Disse medlemmer peker på at den samlede inntekten til alle nettselskapene i Norge bestemmes av den totale investerte nettkapitalen i Norge, og den referanserenten som NVE fastsetter for avkastning på investert kapital. Det er denne "potten" nettselskapene kniver om når inntektsrammene skal fastsettes. Etter dagens regulering er bare 40 pst. av det enkelte nettselskaps inntektsramme basert på egne kostnader, mens 60 pst. baserer seg på normkostnader i bransjen. Normkostnadene er bestemt gjennom effektivitetsanalyser, hvor nettselskapenes kostnadsnivå sammenlignes. De selskapene som har lavere kostnader enn normen, får høyere avkastning enn sel-

skaper som har høyere kostnader. Konsekvensene av dette er at når et selskap påtar seg kostnader ved å reinvestere i nettet eller bygger kapasitet for å tilknytte ny produksjon, vil det først og fremst være nettselskaper som ikke har slike kostnader som øker sin inntektsramme og avkastning. Reguleringen virker dermed i praksis slik at dersom ett selskap investerer i nettet, så vil dette selskapet få en lav avkastning på investeringen. Selskapene som ikke investerer, sitter igjen med en gevinst som følge av at andre har investert. Dagens modell gir dermed signal om å holde igjen, og investere mindre enn det som er samfunnsmessig ønskelig!

Disse medlemmer peker videre på at dagens regulering innebærer også økonomisk straff for nettselskaper i områder som tidlig satser på tilrettelegging for fjernvarme, andre energibærere eller planmessige energieffektiviseringstiltak. Dersom forbruket av elektrisitet faller i nettselskapets forsyningsområde, vil nemlig det aktuelle selskapet måles som mindre effektivt enn tidligere i NVEs økonomiske regulering. Også dette økonomiske signalet er stikk i strid med nasjonale energi- og klimapolitiske målsettinger.

Disse medlemmer viser til disse svakhetene i dagens inntektsregulering. Disse medlemmer peker på at utfordringen for regulering av kraftnettene har forandret seg kraftig de siste årene. Dette gjør det nødvendig med en kritisk vurdering av om nettreguleringen er egnet til å løse dagens utfordringer. Disse medlemmer peker på at fokuset i reguleringen av kraftnett på få år har endret seg fra primært å skulle sikre kostnadseffektivitet i et temmelig statisk kraftnett med overkapasitet, til å skulle gi kraftnettene en nøkkelrolle i å nå Norges klimamål og tilknytte ny fornybar energiproduksjon. Samtidig skal ønsket leveringssikkerhet trygges gjennom omfattende ny- og reinvesteringer.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at oppfyllelse av klimaforlikets mål for nasjonale utslippsreduksjoner vil kreve betydelige investeringer i fornybar energi og nettkapasitet frem mot 2020. Forpliktelser som Norge kan få under fornybardirektivet, kan forsterke dette behovet.

Disse medlemmer viser til at energibransjen gir klare signaler om at nettreguleringsregimet heller ikke gir tilstrekkelige insentiver i forhold til investeringer ut fra dagens behov for opprustning og vedlikehold. Det vises i denne sammenheng også til Dokument nr. 8:60 (2008–2009).

Disse medlemmer er kritisk til at proposisjonen ikke slår fast at nettpolitikken og nettreguleringsregimet skal innrettes mot Norges klimamål og forpliktelser i 2020.

Komiteen merker seg at NVE vurderer alternative modeller for kostnadsnormer i regional- og sentralnettet, og ser fram til resultatene av slike vurderinger, som kan gi gode insentiver til riktige nettinvesteringer.

Komiteen merker seg at det uttrykkes i proposisjonen at NVE har forsterket sitt tilsyn og beredskapsarbeid. Det er grunn til å minne om at Riksrevisjonen i Dokument nr. 3:15 (2008–2009) etterlyste en tydelig avklaring i ansvar mellom NVE og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap. Komiteen har merket seg at et slikt arbeid nå er på gang.

Komiteen merker seg at Regjeringen nå ser på tiltak for å optimalisere insentiver for investeringer og effektiv drift av nettet. Komiteen gir sin støtte til det planlagte arbeidet, bl.a. en vurdering av antallet nettnivåer, og dessuten en vurdering av om det bør innføres felles nasjonale nettariffer.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil peke på at i forbindelse med vurderingen av felles nasjonale tariffer må også samfunnsøkonomiske og miljømessige virkninger vurderes.

Komiteen merker seg at NVE nå utfører et arbeid for å vurdere de samfunnsmessige konsekvenser av en tariffutjevning der sentralnettet utvides til også å omfatte regionalnettet. I dette arbeidet inngår også å se på mulighetene for en eventuell utjevning av tariff i distribusjonsnettet.

Komiteen merker seg at dagens prinsipper for tariffing, som at det variable leddet skal gjenspeile den enkeltes belastning på kraftsystemet, bør videreføres. Videre legges det til grunn at det fortsatt bør være ulike tariffer for ulike kundegrupper, men at tariffene kan fastsettes sentralt og bli like i hele landet for de ulike kundegruppene. Komiteen ser fram til resultatet av disse vurderingene.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre peker på at det i dag er 72 eiere i regionalnettet. Hvert nett er et eget tariffingsområde. Forbrukerne som er tilknyttet regionalnett hvor det er stort potensial for fornybar kraftproduksjon, må i dag betale for forsterkninger dersom dette potensialet skal utnyttes. Dette finner mange forbrukerkunder urimelig, og det skaper konflikter. Disse medlemmer mener at blant annet derfor vil det være samfunnsmessig rasjonelt å se det landsomfattende sentralnettet og de regionale nettene i sammenheng, det vil si å gå fra tre til to nettnivåer. Mange land har valgt denne modellen. Enhetlig tariffing for regional- og sentralnett vil kunne bidra til økte nettinvesteringer for fornybar energi. En samlet tariffing av sentralnett og regionalnett kan også bi-

dra til å redusere forskjellene i nettleie, skape likebehandling av kundegrupper, gi bedre lokaliseringssignaler for ny kraftproduksjon og nytt forbruk, samt legge til rette for en effektiv utvikling av nettet.

Disse medlemmer peker på at distribusjonsnettene har en vesensforskjellig funksjon i forhold til sentral- og regionalnett. De fordeler elektrisk energi fra overordnet nett til sluttbrukere lokalt. Investeringer i distribusjonsnettene vil i mindre grad enn investeringer i regional- og sentralnettet påvirke kraftsystemets funksjon utover eget område. Distribusjonsnettene står for i overkant av 60 pst. av den totale inntektsrammen på nett.

Disse medlemmer viser til Innst. S. nr. 83 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 1 (2001–2002) fra Olje- og energidepartementet, om gjennomgang av Statnett SFs organisering og oppgaver, der en samlet energi- og miljøkomité uttalte følgende:

"Komiteen viser til at strukturen for distribusjons- og regionalnetta har blitt vesentleg endra dei siste åra gjennom m.a. samarbeidsavtaler og oppkjøp. Dei regionale selskapa har generelt god kompetanse, og dei går i dag inn i eit naturleg og forplikta samarbeid og samvirke med Statnett.

Komiteen meiner at omsynet til sikker kraftforsyning, vedlikehald og samfunnsøkonomi og eit lågast mogleg kostnadsnivå for sluttbrukaren tilseier at det bør vurderast om det vil vere mest tenleg med eitt nettnivå i tillegg til sentralnettet.

Komiteen er positiv til å få dette utgreidd, også verkemiddel som vil vere tenlege for å oppnå dette."

Komiteen merker seg at det i proposisjonen redegjøres for tiltak i såkalte "svært anstrengte kraftsituasjoner og rasjonering", bl.a. basert på de tiltak som ble fremmet i Innst. S. nr. 181 (2002–2003), for bedre å håndtere anstrengte kraftsituasjoner og redusere faren for rasjonering.

Komiteen merker seg at en i proposisjonen går nærmere inn på behovet for bedre koordinering i kraftsektoren, og spesielt problemstillingene knyttet til en økende og stadig mer krevende koordinering mellom nett, produksjon og forbruk – under henvisning til at en tidligere hadde bedre samsvar i tid mellom bygging av store forbruksenheter og kraftproduksjon.

Komiteen merker seg at det problematiseres i proposisjonen at:

"Produsenter og forbrukere får også prissignaler om kostnader fra nettinvesteringer som skyldes tilknytning ved at det kreves anleggsbidrag. Kostnader knyttet til nettanlegg, der hovedfunksjonen er å betjene en enkelt produsent eller forbruker (radial) skal belastes den som utløser behovet for investeringen. Det øvrige nettets struktur er i stor grad masket eller radielt fellesanlegg."

Komiteen har merket seg at NVE har igangsatt et arbeid med å vurdere behovet for en utvidelse

av reglene for anleggsbidrag. Komiteen ser at det i en slik sammenheng må vurderes flere forhold, som hva som vil gi samfunnsmessig riktige investeringer, forholdet til den foreslåtte tilknytningsplikten og ønsket om å få på plass mer fornybar kraftproduksjon.

Komiteen viser til den meget krevende situasjonen som har oppstått med regionale ubalanser, og viser særlig til situasjonen i Midt-Norge og behovet for økt oppmerksomhet i Bergensområdet. Bakgrunnen for slike ubalanser henger sammen med at etablering av produksjon og overføringsnett krever konsesjon, og er således underlagt myndighetenes vurderinger, mens etablering av store forbruksuttak ikke er underlagt slik vurdering. Komiteen viser til at dette må håndteres på en helt annen måte, slik også Regjeringen foreslår i proposisjonen, ved å fremme forslag om tilknytningsplikt for forbruk. Det gir mulighet til nødvendig avveining mellom produksjon og forbruk.

Komiteen merker seg at det i proposisjonen tydelig fremheves at det må bli en bedre koordinering mellom behov for nettutbygging, produksjon og forbruk. Det påpekes at nettselskapene så tidlig som mulig tilkjenner hvilke utbyggingplaner som foreligger, slik at både kraftprodusenter og forbrukere kan planlegge ut fra det. Det samme gjelder signaler andre veien til nettselskapene.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, merker seg at det sies at det ikke er mulig å nå målet i klimaforliket om å øke energieffektiviteten i elnettet og kraftproduksjonen med 20 pst. ut fra tekniske og miljømessige forhold. Gradvis overgang til høyere overføringsspenning i regional- og sentralnettet vil i noen grad kunne bidra til lavere nettap. Skal tapene i overføringsnettet reduseres utover dette, må en bygge flere overføringslinjer med høy spenning enn det som ellers er nødvendig. Det påpekes at vannkraft allerede er en meget effektiv energiteknologi. Et mål om at tapene skal reduseres med 20 pst vil innebære en økning av produksjonen gjennom ren opprustning på 2,5 TWh/år, noe som overgår det kjente potensialet.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmet fra Venstre, mener likevel det er viktig å legge til rette for økt opprustning og utvidelse av eksisterende vannkraftverk ettersom dette vil øke tilgangen på verdifull regulerbar kraft.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil legge til rette for et robust og sikkert nett for overføring av elektrisk kraft i hele landet. Det er av stor samfunnsmessig betydning å ha

et rasjonelt og effektivt overføringsnett for elektrisk kraft som har tilstrekkelig kapasitet til å ta imot ny energi.

Disse medlemmer slutter seg i all hovedsak til de endringer i energiloven som er foreslått i Ot.prp. nr. 62 (2008–2009).

Disse medlemmer mener en best mulig samordning av nett, forbruk og produksjon er viktig sett ut fra både samfunnsøkonomiske og leverings-sikkerhetsmessige vurderinger.

Disse medlemmer vil også peke på viktigheten av å legge til rette for økt produksjon av fornybar energi. For å nå dette mål er det en forutsetning å vedlikeholde og videreutvikle kraftnettet i Norge.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre viser til Dokument nr. 8:21 (2006–2007) og Innst. S. nr. 133 (2006–2007). Komiteen behandlet her forslag om å tydeliggjøre ansvaret for forsyningssikkerheten og gi staten rett og plikt til å sikre ny kraftproduksjon. I innstillingen uttaler en samlet komité følgende:

"Komiteen anmoder på denne bakgrunn Regjeringen om å vurdere forslagene i Dokument nr. 8:21 (2006-2007) ved den forestående evaluering av energiloven."

Disse medlemmer viser til at disse sentrale problemstillingene ikke er nevnt i proposisjonen, og at departementet ikke ser ut til å ha fulgt opp komiteens merknad.

Strategi for miljø, estetikk og lokalsamfunn i kraftledningsaker

Komiteen merker seg at Regjeringen i proposisjonen legger fram en strategi for hvordan en skal kunne ta enda sterkere miljøhensyn og hensyn til estetikk og lokalsamfunn ved nettutbygging. På regionalt nivå er et av tiltakene å vurdere om det kan være samfunnsmessig lønnsomt å få til økt grad av transformering, for å legge til rette for nye forbrukere og for innmating av fornybar kraft. Videre tas det sikte på å få sanert og omstrukturert nett.

Komiteen er godt kjent med at det i dag stilles klare krav til avbøtende tiltak fra mange hold, ikke minst i berørte lokalsamfunn, for å redusere negative effekter av kraftledninger. Komiteen merker seg at det redegjøres for en rekke avbøtende tiltak som trasévalg, kamuflasje, ledningsdesign m.m., samtidig som det i konsesjonsbehandlingen legges stor vekt på åpenhet og medvirkning fra interessegruppene.

Avbøtende tiltak kan også være at nødvendig infrastruktur i tilknytning til ledninger og trafostasjoner, som for eksempel veier, kan tilrettelegges på en slik måte at de tjener samfunnsmessige behov.

Komiteen vil videre peke på at nye kraftledninger ofte kan gi gode muligheter for å kople på ny fornybar energiproduksjon langs linjetraseen når det bygges tilhørende transformatorstasjoner. Ved kabling, særlig med sjøkabel, kan mulighetene for å kople på slik produksjon være begrenset. Sjøkabel som legges utenom dagens knutepunkt i nettet innebærer færre tilknytningspunkter og dermed reduserte muligheter for innmating av lokal produksjon og/eller fjerning av gammelt nett.

Komiteen viser til at det redegjøres bredt for problemstillingene omkring kabling, og der det sies:

"Bruk av kabel som alternativ til luftledning skal alltid vurderes når nye kraftledninger på alle spenningsnivå skal bygges. Særlig kan jordkabel være et godt tiltak i distribusjonsnettet."

Komiteen merker seg de vurderinger som gjøres omkring store naturinngrep ved kabling av høye spenningsnivå og svært høye kostnader sammenlignet med luftspenn. Det redegjøres også for forsyningssikkerhet og lang reparasjonstid ved kabelbrudd. Det vises dessuten til at ny VSC-teknologi ennå ikke er tilstrekkelig moden til å tas i bruk, men at Statnett og øvrige nettselskaper bør være pådrivere for utvikling og kvalifisering av teknologi.

Komiteen merker seg at det likevel sies at de innvendinger en måtte ha mot kabling av høyere spenningsnivå ikke utelukker at kabling kan være aktuelt på strekninger der det gir særlige miljøgevinster også i regional- og sentralnettet.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre peker på at det er omfattende planer for forsterkning av så vel det nasjonale sentralnettet som utenlandsforbindelsene kommende år, og mener det er et klart behov for dette. Samtidig mener disse medlemmer at man bør kunne utnytte denne utbyggingen til å utvikle og prøve ny teknologi som kan gi en mer skånsom kraftoverføring gjennom sårbare naturområder, samtidig som forsyningssikkerheten ivaretas. Disse medlemmer peker her bl.a. på VSC-teknologien. Disse medlemmer mener derfor at det bør opprettes et faglig utvalg bestående av bl.a. kabelprodusenter, forskningsmiljø og Statnett som skal gå gjennom nye teknologiske løsninger som kan tas i bruk i fremtidens kraftnett.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen oppnevne et faglig utvalg som skal gå gjennom ulike teknologiske løsninger som kan gi en sikker og mer skånsom kraftoverføring i sårbare naturområder i fremtiden. Regje-

ringen bes presentere utvalgets anbefalinger for Stortinget på en egnet måte senest i løpet av 2011."

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre synes det er positivt at Regjeringen foreslår å styrke hensynet til miljøet ved kabling i distribusjonsnettet. Disse medlemmer savner imidlertid nye retningslinjer for fremføring av kraftlinjer i sentralnettet, som i større grad åpner for andre løsninger enn luftspenn i områder med viktige natur- og friluftslivsverdier. Disse medlemmer hadde forventet et opplegg som foreskriver økt bruk av jord- eller sjøkabel i konfliktområder, der hvor slik kabling kan redusere belastningen på miljøverdiene, og ikke bare et opplegg med avbøtende tiltak slik Regjeringen legger opp til i proposisjonen.

Disse medlemmer vil peke på at den forrige olje- og energiministeren, Åslaug Haga, bekreftet i Stortinget at det skal utarbeides nye retningslinjer, som i større grad skal åpne for bruk av sjøkabel og jordkabel. Disse medlemmer kan ikke se at slike retningslinjer er utarbeidet.

Disse medlemmer vil peke på at Regjeringen ikke har fulgt opp sine løfter om en ny kurs på dette området, og vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag.

"Stortinget ber Regjeringen utarbeide retningslinjer for fremføring av kabler i sentralnettet som åpner for økt bruk av jord- eller sjøkabel i konfliktområder og hvor alternativ kabling kan redusere konfliktnivået og belastningen på miljøet."

Nettilknytning av produksjon

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag om at det innføres en tilknytningsplikt for produksjon på alle nettnivå bl.a. for å sikre at samfunnsmessige rasjonelle prosjekter blir gjennomført. Denne tilknytningsplikten gir produsentene av kraft en rett til å få tilknytning dersom produksjon og nett samlet sett er samfunnsmessig rasjonelt. Dette innebærer at nettselskapene kan få en plikt til å bygge ut nettet dersom det ikke er tilstrekkelig kapasitet i nettet. Denne plikten gjelder alle områdekonsesjonærer, regionalnettseiere og Statnett, og den gjelder også for produksjonsøkninger ved eksisterende kraftverk.

Ut fra dette vil NVE få en sentral rolle, også i de tilfeller der prosjekter ikke er rasjonelle samfunnsmessige prosjekter, og dermed ikke bør realiseres.

Komiteen merker seg òg at ved tilknytning av produksjon vil det i likhet med det som praktiseres i dag, være den enkelte produsents ansvar å sørge for tilgang til nettet fra produksjonsanlegget og til det tilknytningspunkt som nettselskapet bestemmer.

Komiteen merket seg at det i komiteens høringer om denne saken 5. mai 2009 ble bedt om en presisering av hva som ligger i begrepet samfunnsmessig rasjonell. I proposisjonen er det sagt at begrepet har samme innhold som samfunnsøkonomisk lønnsomt.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Kristelig Folkeparti, viser til at i tillegg går dette fram av NVEs retningslinjer og veileder til konsesjonssøknader for energiprojekter.

Komiteen har merket seg at det klargjøres i proposisjonen at det i konsesjonen til et produksjonsprosjekt kan settes vilkår om nett, og det er videre klargjort behovet for koordinering mellom netteier og produsent.

Komiteen viser til at nettselskapene kan inngå forpliktende avtale med produsent om bl.a. anleggsbidrag før nettinvesteringer igangsettes. Det vises også til den rolle NVE har for koordinering når det er flere produksjonsprosjekter i et område, og det vises til at NVE kan sette frister for produsenter som ønsker å delta i en samtidig behandling i tilknytning til en aktuell nettførsterkning eller nettutbygging.

Det understrekes at formålet med tilknytningsplikten er at det aktivt skal tilrettelegges for foreliggende produksjonsplaner, men ikke en tilrettelegging for mulig framtidig kraftproduksjon alle steder. I bunnen må ligge en sannsynlighet for at nettinvesteringen over tid blir samfunnsmessig rasjonell.

Komiteen merker seg at om nettselskapet skulle mene at det ikke vil være samfunnsmessig rasjonelt å tilknytte en produsent, så må nettselskapet søke NVE om fritak fra tilknytningsplikten. Departementet er i slike saker klageinstans.

Det er slik at om rasjonelle produksjonsprosjekter krever nettinvesteringer, så har nettselskapet plikt til å utrede, omsøke og eventuelt bygge nett uten ugrunnet opphold, slik at nettilknytning blir mulig snarest mulig.

Komiteen har merket seg at det i høringsprosessene er kommet til dels motstridende innspill omkring finansiering av nettinvesteringer og kostnadsfordeling, men det synes åpenbart at en tilknytningsplikt for produksjon på alle nettnivå vil bety at en får muligheten til økt fornybar kraftproduksjon og økende nettkapasitet.

For nettselskapene vil tilknytningsplikten være en plikt på linje med de øvrige pliktene som selskapene er pålagt gjennom direktereguleringene. Nettselskapenes inntekter er regulert med bakgrunn i dette og for å drive effektivt og forsvarlig.

Komiteen viser til at NVE har igangsatt et arbeid med å vurdere behovet for utvidelse av reglene for anleggsbidrag bl.a. for å få riktige samfunnsmes-

sige investeringer. Dette arbeidet må sees i sammenheng med forslaget om en tilknytningsplikt, og det skal legges vekt på målet om økt fornybar kraftproduksjon. Komiteen ber derfor om at mulighetene for å redusere anleggsbidrag også vurderes i denne sammenheng, spesielt viktig er dette i forbindelse med fornybar kraftproduksjon. Komiteen ber også om at det vurderes om det kan sondres mellom forbruk og produksjon når det gjelder størrelsen på anleggsbidrag.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre peker på at Regjeringen i proposisjonen ikke har tatt stilling til hvordan investeringene som følger av en tilknytningsplikt, skal finansieres. Regjeringen har dermed sett bort fra en viktig faktor for å få utløst de nødvendige nettinvesteringer.

Disse medlemmer peker på at mengden energi man får ut av et vindkraftanlegg er vesentlig lavere enn for tradisjonelle vannkraftanlegg med samme effekt på grunn av langt færre effektive produksjonstimer per år. Dette gjør at evnen til å bære kostnadene knyttet til nettutvikling blir lavere fordi kostnadene må fordeles på et lavere antall kilowattimer enn for vannkraft. Da er det nærliggende at aktuell netteier vil kreve anleggsbidrag fra kraftprodusenten for å sikre seg kostnadsdekning. Disse medlemmer peker på at anleggsbidrag vil være et virkemiddel for å oppnå samfunnsøkonomisk riktige løsninger og sikre en riktig fordeling av kostnadene ved nettutbygging.

Disse medlemmer mener videre at det er viktig å unngå at lokalbefolkningen bærer kostnadene i form av økt nettleie for at man skal nå nasjonale politiske ambisjoner om økt vindkraftutbygging.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er av den oppfatning at en offensiv nettpolitikk er avgjørende viktig for å legge forholdene til rette for ny produksjon av elektrisk energi.

Disse medlemmer vil av disse grunner gå inn for å lovfeste at alle konsesjoner for nettanlegg pålegges en tilknytningsplikt for nye anlegg for produksjon av elektrisk energi.

Disse medlemmer vil imidlertid påpeke at tilknytningsplikten vil føre til at investeringsbehovet vil øke for nettselskapene. Dette vil kreve at inntektsrammene for nettselskapene endres.

Disse medlemmer mener det er viktig å ha klare retningslinjer for hvordan nyinvesteringer og utvidelser av nettet skal finansieres ved tilknytning av ny produksjon.

Disse medlemmer mener at i de tilfeller der tilknytningsplikten utløser et investeringsbehov for nettselskapet, må det legges til grunn en rimelig kost-

nadsfordeling mellom nettselskap og utbygger av ny kraft.

Disse medlemmer viser til at det er kraftprodusenten som utløser behovet for økte nettinvesteringer. For å få til en rasjonell utvikling av kraftsystemet må kraftprodusenten kunne pålegges et anleggsbidrag når tilknytningsplikten kommer til anvendelse.

Disse medlemmer mener anleggsbidrag kan forhindre at kraftutbygginger som ikke er samfunnsmessig lønnsomt, blir bygget ut. Det bør derfor utarbeides nærmere retningslinjer for størrelsene på anleggsbidraget fra kraftutbygger når tilknytningsplikten kommer til anvendelse. Anleggsbidraget må imidlertid ikke bli for stort.

Disse medlemmer mener det må etableres prosesser som kan klargjøre om en investering i kraftproduksjon er samfunnsøkonomisk lønnsom. Det må av disse grunner avklares nærmere hvordan nettinvesteringer som utløses av tilknytningsplikten skal finansieres. Kostnadsfordelingen mellom nettselskap og kraftutbygger er et sentralt spørsmål i så måte.

Disse medlemmer slutter seg til at det kan gis unntak fra tilknytningsplikten.

Disse medlemmer er opptatt av å utforme en nettpolitikk som ikke belaster enkeltregioner, og slik at de økonomiske belastningene for sluttbruker ikke blir for store noen steder i landet.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen foreslå klare retningslinjer for kostnadsfordelingen mellom netteier og kraftprodusent når det gjelder utbygging av nytt nett som er utløst av tilknytningsplikten."

"Stortinget ber Regjeringen utarbeide forslag til regelverk som skal klargjøre om en investering i ny kraftproduksjon er samfunnsmessig lønnsom."

"Stortinget ber Regjeringen utarbeide forslag til en nettpolitikk som ikke belaster enkeltregioner."

"Stortinget ber Regjeringen om å legge til rette for konkurranseutsetting av drift og vedlikehold av strømmettet."

Nettilknytning av forbruk

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag om lovfesting av dagens praksis med tilknytningsplikt for forbruk i regional- og sentralnettet, slik at det blir en plikt for nettselskapene å tilknytte forbruk på samtlige nettnivåer. Dette betyr at plikten til å knytte forbruk på regional- og sentralnettet vil gjelde

for selskaper med anleggskonsesjoner for regionalnettleddninger og for Statnett som sentralnetteier.

Komiteen merker seg departementets presisering av at ved tilknytning til regional- og sentralnettet vil det som i dag være den enkelte forbruksenhetens ansvar å sørge for nettanlegg fra forbruksenheten og til det punkt i nettet som nettselskaper anviser.

Komiteen legger òg til grunn – slik det klargjøres fra departementets side – at nettselskapene må sikre seg at nettet er i driftsmessig forsvarlig stand og ta forbehold for eventuelle fremtidige forbruksøkninger i sine avtaler med kunder.

Komiteen merker seg at det åpnes for å få unntak fra tilknytningsplikten for forbruk som en sikkerhetsventil i spesielle situasjoner. En må unngå uheldige og åpenbare ubalanser mellom forbruk og reell tilgang på kraft, noe departementets forslag søker å finne løsning på.

Eierskap til elektriske anlegg og fjernvarmeanlegg

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, merker seg at departementet presiserer i energiloven hva som kreves av konsesjonærene når det gjelder kontroll med og eierskap til elektriske anlegg og fjernvarmeanlegg. Flertallet sier seg enig i at det er viktig at konsesjonærene har nødvendig kontroll og styring med dette, og støtter således kravet om at eierskap vil gjelde både for nettanlegg og produksjonsanlegg som innehar konsesjon etter energiloven §§ 3-1 og 3-2, og fjernvarmeanlegg med konsesjon etter energiloven § 5-1.

Flertallet er kjent med en langvarig praksis fra konsesjonsmyndighetene for at konsesjon til elektriske anlegg og til fjernvarmeanlegg kun gis til ett selskap, men at denne lovendringen ikke innebærer et generelt forbud mot å skille eierskap og drift for elektriske anlegg og fjernvarmeanlegg. I de tilfeller hvor eierskap og drift er skilt, skal konsesjonene etter ovennevnte paragrafer innehas av det selskapet som står for driften av anleggene.

Flertallet viser til at lovendringen primært skal sikre at aktiva som er nødvendig for drift, ikke skal kontrolleres av selskaper uten kompetanse innenfor den aktuelle energivirksomhet. Det skal også være et hinder for at noen kan ha interesser knyttet til bruk og omsetning av aktiva som vanskeliggjør konsesjonærens virksomhet.

Det er presisert fra departementets side at en viderefører dagens ordninger med utleie av elektriske anlegg, hvor leietaker har full kontroll med anlegget i en avgrenset leieperiode.

Flertallet viser til at det også ut fra innspill under høringsrunden i forkant av lovendringen er grunn til å presisere at lovendringen ikke vil hindre at

det kan være flere eiere i et fjernvarmeanlegg, forutsatt at det er en eier som gjennom avtaler kontrollerer alle aktiva og står som konsesjonær, på samme måte som det kan være flere eiere i et kraftverk, men kun ett selskap som står som konsesjonær.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, er innforstått med at krav om eierskap til elektriske anlegg og fjernvarmeanlegg åpner for fleksible ordninger ved valg av organisering med de unntak som er presisert i proposisjonen. Dette flertallet viser til at lovendringen sikrer at en unngår salg av aktiva til aktører som ikke oppfyller de krav energiloven stiller til konsesjonærer.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre går mot forslaget i proposisjonen om å endre energiloven §§ 3-1, 3-2 og 5-1 slik at den konsesjonspliktige virksomhet omfatter å eie elektriske anlegg og fjernvarmeanlegg, i tillegg til å bygge og drive slike anlegg.

Disse medlemmer mener at manglende eierskap til anlegg nødvendigvis ikke betyr at selskapene har dårligere kontroll med anleggene. Tvert imot peker disse medlemmer på at vi har erfaringer for at det kan være rasjonelt at flere konsesjonærer samarbeider om driftsløsninger. Nødvendig kontroll kan sikres på en god måte gjennom avtaleregulering mellom eier og driftsselskap.

Disse medlemmer peker på at dersom de betydelige ambisjonene i Stortingets klimaforlik og internasjonale forpliktelser om reduserte klimagassutslipp og økte investeringer innenfor fornybar energi skal kunne realiseres, er det viktig at kraftselskapene ikke gis ytterligere begrensninger i mulighetene til å samarbeide på en effektiv måte.

Etter disse medlemmers oppfatning vil de foreslåtte endringene kunne medføre samfunnsmessige og bedriftsøkonomisk lite rasjonelle løsninger. At flere kraftprodusenter samarbeider om driftsløsninger vil ofte bety både lavere kostnader og tilgang til et større kompetansemiljø, som igjen trykker kvaliteten på anleggene. Det sentrale må være at eier har et klart og utvetydig ansvar for anleggenes kvalitet, tilstand og funksjon, og ut fra det velger et hensiktsmessig driftskonsept. Etter disse medlemmers oppfatning gir ikke et krav om at konsesjonær både må bygge, eie og drive noen garanti for at kvalitet og funksjonalitet blir bedre ivaretatt.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre viser til proposisjonens omtale av krav om eierskap til elektriske anlegg og fjernvarmeanlegg, og understreker at dette åpner for

fleksible ordninger ved valg av organisering med de unntak som er presisert i proposisjonen.

Konsesjonsplikt for lavspente anlegg

Komiteen sier seg enig med departementet i at det i all hovedsak skal være anleggs- og områdekonsesjonær som skal stå for bygging og drift av lavspente anlegg av hensyn til kundene, de tekniske løsningene og den systemmessige driften.

Komiteen merker seg at departementet sier det er viktig at lavspente elektriske anlegg dimensjoneres og bygges slik at innretningene muliggjør fremtidige nye tilknytninger og videreutvikling av nettet. Det er et mål å unngå bygging av parallelle nett – både av miljømessige hensyn og hensynet til samfunnsmessig rasjonalitet. Kundene skal i dag ha valgfrihet til leverandør, og anlegg som "låser inne" kunder, er i strid med dette.

Komiteen viser til at departementet har begrunnet behov for unntak om konsesjonsplikt for visse lavspente anlegg, og komiteen gir sin tilslutning til dette. Dette kan ifølge departementet f.eks. gjelde kundespesifikke lavspenningsanlegg, hvor det ikke er flere boenheter eller fritidsboliger samlet bak et felles tilknytningspunkt eller gårds- eller grendeverk uten høytspenningsanlegg, som også leverer til eksterne kunder, og hvor den eksterne leveransen er av svært begrenset omfang.

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen oppnevne et faglig utvalg som skal gå gjennom ulike teknologiske løsninger som kan gi en sikker og mer skånsom kraftoverføring i sårbare naturområder i fremtiden. Regjeringen bes presentere utvalgets anbefalinger for Stortinget på en egnet måte senest i løpet av 2011.

Forslag fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre:

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen utarbeide retningslinjer for fremføring av kabler i sentralnettet som åpner for økt bruk av jord- eller sjøkabel i konfliktområder og hvor alternativ kabling kan redusere konfliktnivået og belastningen på miljøet.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen foreslå klare retningslinjer for kostnadsfordelingen mellom netteier og

kraftprodusent når det gjelder utbygging av nytt nett som er utløst av tilknytningsplikten.

Forslag 4

Stortinget ber Regjeringen utarbeide forslag til regelverk som skal klargjøre om en investering i ny kraftproduksjon er samfunnsmessig lønnsom.

Forslag 5

Stortinget ber Regjeringen utarbeide forslag til en nettpolitikk som ikke belaster enkeltregioner.

Forslag 6

Stortinget ber Regjeringen om å legge til rette for konkurranseutsetting av drift og vedlikehold av strømmettet.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Odelstinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om endringer i energiloven

I

I lov 29. juni 1990 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven) gjøres følgende endringer:

§ 1-4 skal lyde:

§ 1-4. *(Statens anlegg)*

Lovens bestemmelser i §§ 2-2 annet og tredje ledd, 3-2, 3-3, 3-4, 3-6, 10-2 og 10-3 gjelder ikke for statens anlegg.

§ 3-1 første ledd første punktum skal lyde:

Anlegg for produksjon, omforming, overføring og fordeling av elektrisk energi, kan ikke bygges, eies eller drives uten konsesjon.

§ 3-1 annet ledd nytt annet punktum skal lyde:

Departementet kan ved forskrift fastsette unntak fra konsesjonsplikt etter denne bestemmelse for nærmere bestemte lavspenningsanlegg.

§ 3-2 første ledd skal lyde:

Innen et område kan konsesjon gis for bygging, eierskap og drift av anlegg for fordeling av elektrisk energi mellom spenningsnivåer som fastsettes av departementet.

Ny § 3-4 skal lyde:

§ 3-4. *(Tilknytningsplikt)*

Alle som innehar konsesjoner for nettanlegg etter dette kapittel, har plikt til å tilknytte nye anlegg for produksjon av elektrisk energi og nye anlegg for uttak av elektrisk energi som ikke omfattes av § 3-3, og om nødvendig investere i nettanlegg. Den samme plikten gjelder ved produksjons- og forbruksøkninger som medfører behov for investeringer i nett. Plikten til å foreta nødvendige investeringer i nettanlegg etter denne bestemmelsen gjelder alle konsesjonærer der tilknytningen utløser et investeringsbehov.

Departementet kan gi unntak fra tilknytnings- og investeringsplikten for produksjon, dersom tiltaket ikke er samfunnsmessig rasjonelt.

Departementet kan i ekstraordinære tilfeller gi unntak fra tilknytnings- og investeringsplikten for forbruk.

Nåværende §§ 3-4 og 3-5 blir nye §§ 3-5 og 3-6.

§ 5-1 første ledd første punktum skal lyde:

Fjernvarmeanlegg kan ikke bygges, eies eller drives uten konsesjon.

II

Loven trer i kraft fra det tidspunkt Kongen bestemmer.

Oslo, i energi- og miljøkomiteen, den 4. juni 2009

Gunnar Kvasheim

leder

Asmund Kristoffersen

ordfører

